

grote daden. Zo had zij dat volk van jongsaf beschouwd – zo wilde zij het *blijven* zien. Zij was als een moeder die van haar kinderen geen kwaad kon horen, zij had de sterke neiging om die kinderen te idealiseren. Van klachten in de illegale pers over het gebrek aan weerbaarheid en hulpvaardigheid dat velen aan de dag legden, nam zij wel kennis (zij spelde elk illegaal blad), maar die voegde zij toch niet in haar beeld in. Toen zij eenmaal geconstateerd had dat de NSB geen voet aan de grond kreeg en dat uit nagenoeg alle geledingen van het Nederlandse volk in de jaren '40-'42 een breed verzet opkwam tegen alle nazificatie-pogingen, kreeg zij in later jaren de neiging, zowel de omvang als het effect van het illegale werk te overschatten. Wensvoorstellingen gingen domineren en kwamen ook in haar radiotoespraken tot uiting. In oktober en december '42 duidde zij het Nederlandse volk als 'één groot gezin' aan, in mei '43 sprak zij van 'ons geloof dat Nederland onsterfelijk is en door alle eeuwen heen zal leven', in december '43 preees zij 'uw eensgezindheid en vastberaden staan als één man voor één en hetzelfde doel, uw grote liefde tot de naaste en zo gul betoon van onderlinge hulpvaardigheid', en in mei '44 was het Nederlandse volk 'een heldenvolk' geworden – het was die laatste term die Drees en zijn medeleden van het Vaderlands Comité via de Zwitserse Weg een door Drees geschreven nota deed doorgeven¹ met een duidelijke waarschuwing:

'Angst, gebrek aan durf en aan fierheid, bekrompen koopmansberekening en eigenbelang, duidelijk gebrek en gemis aan sociale zin en gemeenschapsliefde, maken het onwaarachtig, het Nederlandse volk *als geheel* te canoniseren, als stijl- en karaktervol in de bewaring en de verdediging van zijn heiligste vaderlandse deugden en edelmoedigste nationale gevoelens.'

Men zou kunnen veronderstellen dat al die te idealiserende bewoordingen door de koningin louter als aanmoediging bedoeld waren (zij hadden inderdaad op menigeen een inspirerend effect) en dat zij in haar hart beter wist, maar die veronderstelling is niet juist. Zij geloofde oprecht in het beeld dat zij zich van Nederland gevormd had. Zij verbond daar ook belangrijke staatkundige consequenties aan. Reeds in de zomer van '40 stond voor haar vast dat de bevrijding tot een 'vernieuwd' Nederland diende te leiden, een land ook met een 'vernieuwd' staatsbestel – nadien ging zij er toe over om, overigens in zeer algemene en niet voor ministeriële kritiek vatbare bewoordingen, in haar radiotoespraken op die 'vernieuwing' van dat staatsbestel te preludeeren. Zo in de eerste radiotoespraak (12 september '40) welke zij na de formatie van het kabinet-Gerbrandy hield:

¹ Tekst: a.v., dl. VII a, p. 178-79.